

Kelet-szlovákiai erdős tájakon

Az egykori selmeci főiskola Szlovákiában lakó öregdiákjai közül azok, akik 1960-ban jártak nálunk látogatóban, évek óta hívogattak bennünket, volt iskolatársaikat, hogy ismételjük meg az 1959-ben tartott első öregdiák-találkozót. Levelezés útján közös tervet is készítettünk. Minthogy 1959-ben Közép-Szlovákiát Selmectől a Magas-Tátraig bejártuk, felvetettük 1968-ra a kelet-szlovákiai tájak megismerésének gondolatát.

Ez a terv tulajdonképpen már négy évtizede fogant, azóta dédelgettük. A 20-as években ugyanis a Zemplén-hegységből, annak 700 m körüli magaslatain járva, derült időben gyönyörű panorámát nyújtott a Kassa körüli erdős hegyvidék: a Szlovák Érc-hegység keleti nyúlványa. Sokszor még az ennél kétszer távolabbi Magas-Tátra napfényben ragyogó, havas csúcaiban is gyönyörködhattunk. Csak éppen arra nem volt lehetőségünk, hogy közelről is láthassuk, esetleg bejárthassuk őket. Erre csak mostanára, velünk együtt érett meg az idő.

Ennek a vágynak a teljesülését serkentette az utóbbi időben a lucfenyő termesztésének kiterjesztésére irányuló törekvésünk, amelyet az *Országos Erdészeti Egyesület erdőművelési szakosztálya* keretében is szorgalmaztunk. Minthogy a lucfenyősítési program megvalósítására — éppen a 20-as években szerzett tapasztalatok alapján — a Zemplén-hegységet tartjuk egyik legalkalmasabb területnek, a szlovákiai kollégákkal való tárgyalásaink során tájékozódttunk arról, hogy a Kassa környéki hegységekben láthatunk majd lomberdők helyére telepített lucosokat. Azonfelül érdekelt a turistáktól kevésbé látogatott, de történelmi nevezetességekben és erdőkben is bővelkedő táj. Így állapodtunk meg a *Kassa—Eperjes—Bártfa—Branyiszko—Lőcse—Igló—Szomolnok—Jászó—Kassa* útvonalban.

Az öregdiák-találkozó résztvevői

Néhány bányászcsaláddal együtt harminchárman keltünk útra július 16-án a tátrai gyorsal. Útközben a réglátott barátokkal való találkozás öröme túl azzal szórakoztunk, hogy megtanuljunk egy szlovák erdészdalt, amelynek kottáját szlovákiai kollégánk küldte meg levélben. Véletlenül olyan kassai útítársakra akadtunk, akik ismerték és megtanították a dallamát. Az első hamiskás kísérletek után, Kassához közeledve, már kellemesen hangzott a szlovák—magyar fülkéből a *Zahucsalí hori...* (Zúgnak a hegyek...).

A kassai pályaudvaron szlovák kartársaink nagy szeretettel fogadtak és kalauzoltak bennünket a városban. Először testületileg meglátogattuk Rákóczi Ferenc fejedelemnek, családjának és kurucainak sírjait a dómban. Azután mindenki egyéni városnézésre indulhatott. Mély benyomást keltett mindnyájunkban a város nyugati szélén épült hatalmas új lakótelep. Alkonyattal autóbusz vitte Eperjesre a társaságot. Ott ugyanis három éjszakára az Erdészeti Technikum kollégiumában kaptunk szállást. További programunk lebonyolításának Eperjes volt a kiinduló állomása.

17-én az idősebb kollégáknak ismerős Sóváron, volt erdőigazgatósági székhelyen áthaladva, Eperjestől mintegy 15 km-re délkeletre, Delnekakasfalvára (Sigordra) utaztunk. Már az autóbusból mutatták a tőlünk északra húzódó „tölgyrezervációt”, uta-

zásunk célját. A sigordi erdők az Eperjes—Tokaji-hegység északi végét borítják. Itt valamivel magasabbak a hegycsúcsok, mint délen. A legkiemelkedőbb az 1092 m-es Simonka. Könnyű sétatával hamarosan elértük a továbbtartásra érdemes, szép, szálás és értékes kocsánytalan-tölgy faállományt. Bár nagyrészt sarj eredetű, mégis kiváló törzsalakú egyedekből áll, akárcsak Zemplén-hegységi tölgyeseink. Egy-egy bükk mutatja, hogy annakidején lehetséges lett volna bükkből árnyaló szintet kialakítani a magas korig fenntartandó tölgyesek alá.

Sigord a környező erdős hegyekkel kedvenc kiránduló- és üdülőhelye a közeli Eperjes város lakóinak. Az erdei sétáról visszatérve az üdülőttelep vendéglőjében, ebédszünet alatt, pohárköszöntők formájában hangzottak el a kölcsönös üdvözlések. Vendéglátó barátaink örömeiket hangsúlyozták afelett, hogy több évi készülődés után végre megvalósítottuk látogatásunkat. Telnek az évek s egyre fogyunk! Ezért ezek a találkozók igen nagy élményt jelentenek mindnyájunknak. Rövid tartózkodás után visszatértünk Eperjesre, hogy megismerjük a városközpont művészettörténetileg értékes épületeit.

Réggel autóbusszal a Szekcső folyó völgyében északnak tartottunk, a régi kultúrájáról ismert Bártfa városkán át Bártfafüldre. Itt a zborói erdészet képviselői üdvözöltek és ismertették erdőgazdasági viszonyait. A sigordiaktól eltérően a zborói erdészetnek már jelentős fenyőállományai vannak, főleg erdei fenyvesek és jegenyefenyő is. A lucosok sincsenek messze. Innen nyugatra, illetőleg északnyugatra kb. 20 km távolságra a Csergő—Mincsol-hegység északnyugati lejtőin húzódik közép-szlovákiai előfordulásának észak-keleti határa. Bejárásukra azonban nem kerülhetett sor, erre nem volt idő. Ezt annál inkább sajnáltuk, mert az erdészek számára nagyon érdekes tájhatárok találkozását láthattuk volna. Ugyanis a Kárpátok ezer kilométeresnél hosszabb félköralakú vonulatában, a Nyugati Beszkidektől a Retyezátig csak a Zborótól a Keleti Beszkidek Sztryb hegyéig — mintegy 80 km-es, viszonylag alacsony hegyekből álló szakaszon — hiányzik a lucfenyő. Viszont a kocsánytalan-tölgy itt található a galíciai tölgyesekkel.

A fürdő éttermében ebéddel vendégelt meg a zborói kartársak, s utána került sor újból a *Zahucsalí hori* dal eléneklésére. Megint szerencsével járt vállalkozásunk, mert egy szlovák kollégánk énektanár felesége kitűnő szopránjával vezette, a zenekar pedig kíséerte az alkalmi dalárdát.

Végül annyi időnk mégis jutott, hogy nagyot sétáljunk Bártfafüldő belterületén és parkerdejében. A fürdő évszázadok óta ismert klímatis gyógyhely. Szénsavas, sósavas ásványvíz forrásai és iszapfürdője nevezetes. A múlt században királyi vendége is volt. Emlékére szobrot állítottak Erzsébet királynénak, ez mai napig is áll. A fürdőnek érdekessége a fából épült múzeum. A kerítéstől a templomig minden fából készült benne, hogy a fa sokoldalú felhasználását mutassa be.

A parkerdő nagy területen övezi a fürdőtelepet, csak dél felől nyitott, amerről érkezünk. Jól vezetett és karbantartott úthálózat és sétautak tárják fel a legkülönbözőbb fafajokból — köztük sok fenyőből — kialakított parkerdőt. Jól kihasználták a táj kedvező tenyészet adottságát, amelyet a jegenyefenyő természetes előfordulása igazol.

19-én elbúcsúztunk Eperjestől. Nyugatra, Branyiszko irányába utaztunk. A Branyiszko-hegységben elértük a lucfenyőerdők közép-szlovákiai keleti határát. A történelmi nevezetességű hágón, itt már lucfenyvesben, megálltunk s az utazásunkat szervező egyik szlovákiai kartársunk megemlékezett az 1848/49-es szabadságharc idején a honvédseregnek egy kanyarú szarmazású erdész segítségével aratott győzelméről. Az erdész Guyon csapatait az erdőben a keményen védekező császáriak oldalába vezette, s ez eldöntötte az ütközetet.

Branyiszkóról meredek szerpentin ereszkezdünk a nyugat felől feltűnő Szepesvár felé. Szép kilátás nyílik innen a Szepesség keleti részére és a Lőcsei hegységre. A hegyeket sokfelé lucfenyvesek borítják. Mire Szepesváraljára érkezünk, megeredt az eső, és éppen csak a fölialakáró alatt történő csemetenevelést tekinthettük meg szórakozottan. Lőcse következett rövid kétórás megállással, hogy a legszebb építészeti emlékeket megismerhessük. Sietve délnek indultunk, s Iglón tartottunk ebédszünetet. A temetőben egy szlovák kollégánk megmutatta a 48-as honvédek síremlékét és igyekeztünk tovább, aznapi utazásunk végállomására, a hírből már ismert, Szomolnok város határában levő, vadregényes fekvésűnek mondott Uhornai tóhoz.

Alig lehet különbséget tenni egyes útszakaszaink tájszépsége tekintetében, de ez az út, amely a Szlovák Paradicsom keleti szélét érintette, kiemelkedően szép és nekünk magyaroknak különösen azért volt rendkívüli, mert egy óra hosszat jóformán elegendően lucfenyvesben utaztunk. Merénynél (Nalepkovónál) értük el a Gölnic-folyó völgyét. Svedlérén át Szepesremetéig (Mnisekig) a folyó mentén haladtunk keletnek, majd itt ismét déli irányba fordultunk. Áthaladtunk Szomolnokon, amely keskeny völgyben elnyújtózó, legdélibb szepesi bányavároska. Régóta vas- és rézércet, mangánt és anti-

mont bányásztak a környékén. A Rozsnyóra vezető út mellett, a várostól mintegy 2 km-re van a festői környezetű Uhornai tó, mellette az erdőben, turistaházakban szálláshelyünk. A szomolnoki erdészet vezetője munkatársai kíséretében fogadott. Poggyászaikat gyorsan elhelyeztük és máris indultunk a tó körüli erdei sétára. Ameddig a szem ellát, *elegyetlen lucfenyvesek* komor sötétje zöldell. Ezt tükrözi a tó vize is. Az erdőben járva egyik kartársunk a növényzetből következtetve megállapította, hogy ezen a területen valamikor nem állottak elegyetlen lucosok. A következő hozzászóló azt kérdezte az erdészetvezetőtől, hogy ezek ismeretében fenntartják-e a jövőben is az elegyetlen lucosokat, vagy pedig szerepet juttatnak-e az eredeti lombfajoknak is. A válasz erre az volt, amint előre is gondoltuk, hogy a lucfenyő továbbtenyésztése feltétlenül gazdaságosabb, tehát fenntartják. Szomolnok tengerszint feletti magassága 561 m. *Fekete—Blattny* szerint a Gömör-Szepesi Érchegységben a lucfenyő állományképzésének átlagos alsó határa 560 m, a minimum 440 m. Ilyen szintű hegységeink lucnak kedvező kitettségi oldalain s párás, hűvös völgyhajlataiban bizvást kiterjeszhetjük eddigi kevés lucfenyveseinket, persze nem olyan mértékben mint itt, ahol hegyen-völgyön lucfenyőt láthatunk. Szomolnok környékén ugyanis 1000 m-t meghaladó hegycsúcsok is vannak.

Az erdőbejárás után az erdészet vendégeiként telepedtünk vacsorához a tó menti vendéglőben. A baráti hangulatban elköltött estebéd után az egész napi utazástól, a sok látóvalótól kissé bágyadtan térünk szállásunkra.

Másnap, indulás idejére azonban mindenki talpon volt. Mégegyszer elgyönyörködünk az uhornai szépségeknél, még nagyokat szippantottunk a fenyőillatos levegőből, majd elindultunk a Szomolnok fölött vezető szerpentinre a hágóra és onnan Kassa felé ereszkedtünk. Mindig lucosban utazva Stoszfürdőre értünk. Mindnyájunkat megkapott az itt uralkodó csend és nyugalom. Megállapításunk szerint, ha valaki csendesen pihenőre, fenyőillattal telített levegőn való üdülésre vágyik, ide jöjjön. Budapesttől Kassáig a Tátra expresszsel, onnan autóbusszal kb. 6 órai utazással elérhető Stósz. Mi sajnos az idő rövidege miatt csak futó látogatást tettünk a fürdőhelyen, a többi: Stósz községet, Meczenzefet, ezeket a kés és egyéb eszközök gyártásáról régtől híres helységeket csak a buszból szemlélhettük. Közben elhagytuk a fenyőöveget, visszaértünk a lomboserdők övébe. Jászón az ottani erdészet képviselői vártak ránk. Rövid ismerkedés és tájékoztató után gyalogszerrel indultunk erdei üdülőházukba. Halastavakkal üzemeltetett völgyön vezetett utunk, közben egy nyest szórakoztatta az ágakon szökdelve társaságunkat. Az üdülő tágas termében, a terített hosszú asztal körül kényelmesen elhelyezkedtünk, mert tízóraival vendégteltek meg. Minthogy jó borocska is volt hozzá, nemsokára dalolva barátkoztunk és búcsúzóul mégegyszer elénekeltük a most már mindenki által ismert erdészdal. A jó hangulatban megfogadtuk, hogy ápolni fogjuk az erdészbarátságot és amíg erőnkből telik, lehetőleg gyakrabban találkozunk.

Az erdészekről ím elbúcsúztunk, de a tájtól még nem. Közkívánatra bejártuk a mészkőbe vájt, meredek falú, különlegesen szép Szádelői völgyet. Onnan még a Krasznahorka szomszédságában Andrassy Dénes által építtetett mauzoleumot kerestük fel.

A büszke várra már csak felnézhattunk innen a völgyből, mert elfogyott az időnk. Megfordultunk Kassa irányába, hogy elérjük a budapesti gyorsot.

Dr. Holdampf Gyula

Az erdei fák vegetatív szaporításának néhány módszere

DR. TOMPA KÁROLY — BRÜNDL LAJOS

A jól bevált vegetatív szaporítási eljárások erdőgazdálkodásunkban nagy előnyt jelentenek, mert az erdészeti növénynevelés eredményei gyorsabban vihetők át a gyakorlatba. Azoknak a fajoknak az esetében, amelyek vegetatív úton eredményesen szaporíthatók, a nevelés a megfelelő klónok kiválasztására és vizsgálatára redukálható, s az az egyébként szükséges ivaros utódvizsgálattal és nagyszámú populációs vizsgálattal szemben lényegesen leegyszerűsítést és gyorsítást jelent.

Plantázsmunkánk is egyre határozottabban igényli a klón alanyokat, amelyek felhasználásával igen sok bizonytalansági tényezőt szoríthatunk ki, nem beszélve arról, hogy megbízható alanykísérleteket is csak klónalanyokon tudunk foly-